

Esittelyvideon tekeminen maahanmuuttajaoppilaiden kanssa

Tommi Nevala / Valveen elokuvakoulu

1. Lyhyesti

Oulun kaupungin opetustoimen perusopetukseen valmistavan opetuksen ryhmät ovat tehneet syksystä 2008 alkaen lyhytelokuvia, jotka esittelevät eri oppimisympäristöjä. Elokuvat perustuvat oppilaiden tekemiin opintovierailuihin, joiden kohteina ovat olleet mm. Ruskon jätekeskus, Kierrätyskeskus Toppilassa, Kukka- ja eläinpuisto Escorial Limingassa, Kierikkikeskus Yli-Iissä ja Oulun yliopiston eläinmuseo, Ranuan eläinpuisto ja Tiedekeskus Tietomaa Oulussa. Lyhytelokuvat on valmistettu Oulun kaupungin opetustoimen toteuttaman ja Opetushallituksen rahoittaman kehittämistoiminnan tuotoksina. Elokuvien tavoitteena on tutustuttaa maahanmuuttajataustaiset oppilaat ja heidän perheensä paikalliseen kulttuuriin ja saatavana oleviin palveluihin. Oulun kaupungin Valveen elokuvakoulu on perehdyttänyt alakoulun oppilaat animaatioiden tekemiseen ja yläkoulun oppilaat videokuvaamiseen. Oppilaiden tekemiä lyhytelokuvia voidaan hyödyntää mm. perusopetukseen valmistavassa opetuksessa ja suomi toisena kielenä -opetuksessa.

Tässä oppimateriaalissa esitellään projektia ja sen vaiheita keväällä 2009 yläkoulun valmistavien luokkien esittelyvideoiden tekemiseen liittyvän opetuksen näkökulmasta. Videoiden tekemisessä ja opetuksen suunnittelussa täytyi ottaa huomioon seuraavat keskeiset asiat: oppilailla ei ollut aiempaa kokemusta videokuvaamisesta, osa oppilaista ei ollut koskaan edes nähnyt videokameraa ennen ensimmäistä kuvausharjoitusta, yhteistä kieltä ei ollut opettajan ja oppilaiden eikä usein myöskään oppilaiden välillä lisäksi perehdyttämiseen oli varattu aikaa vain kuusi oppituntia (á 45min).

Tiivistettynä opetusprosessi oli seuraavanlainen: Videokuvaamiseen tutustutaan kuvausharjoituksella, jonka jälkeen perehdytään esittelyvideoiden rakenteeseen esimerkkivideon avulla. Harjoitustyönä valmistetaan esittelyvideo omasta koulusta. Harjoitusjakson jälkeen oppilaat kuvaavat materiaalia tekemällään opintovierailulla. Videot editoidaan jälkityövaiheessa. Oppilaat tekevät ensimmäisen editointiversion ammattilaisten opastuksella. Ammattilaiset viimeistelevät työt oppilaiden ja tilaajan toiveiden sekä videoiden käyttötarkoituksen mukaisiksi.

2. Kuvausharjoitukset

Kuvaamiseen tutustuminen aloitetaan ilman videokameraa tekemällä noin viisi minuuttia kestävä harjoitus. Oppilaat muodostavat omilla sormillaan kameran etsimen. Etsin saadaan aikaiseksi, kun oikean käden peukalon pää yhdistetään vasemman käden etusormen päähän ja vastaavalla tavalla yhdistetään vasemman käden peukalo ja oikean käden etusormi. Tämän jälkeen oppilas sulkee toisen silmänsä ja katsoo etsimen läpi. Etsintä voi liikuttaa kauemmas ja lähemmäs omasta silmästä, jolloin tarkasteltava kohde näkyy erikokoisena. Oppilaiden tehtävänä on etsiä ja ”kuvata” kohteita erikokoisissa kuvissa.

Seuraava harjoitus perustuu Valveen elokuvakoulun kehittämään [Videopensseli-menetelmään](#). Siinä etsitään ja kuvataan erilaisia geometrisiä muotoja. Harjoitus toimii kuvausharjoituksena, jossa kuvaamiseen yhdistetään kameran liikuttaminen. Kuvaamiseen täytyy keskittyä, jotta käsivaralla kuvattu materiaali olisi vakaata.

Aluksi opettaja piirtää taululle kolme muotoa: neliö, kolmio ja ympyrä. Ne opetellaan lausumaan ja tunnistamaan. Tämän jälkeen opettaja havainnollistaa harjoituksen suoritustavan oppilaille. Hän liittää videokameran televisioon, jotta kaikki näkevät videokameran välittämän kuvan tv-ruudulta. Opettaja selostaa eri vaiheet ääneen samalla, kun tekee ne kameralla. Aluksi kamera viedään muutaman sentin päähän kohteesta, jossa on jokin edellä mainituista muodoista; esimerkiksi tietokoneen näppäimistön yksi näppäin (neliö). Kamera pidetään mahdollisimman vakaana. Kannattaa varmistaa, että zoomi on täysin auki eli wide-asennossa, jotta kuva olisi mahdollisimman tasaista. Jos kuva on epätarkka, niin odotetaan hieman, että kameran automatiikka tarkentaa kuvan. Tämän jälkeen opettaja painaa nauhoitusnappia, jolloin punainen merkkivalo syttyy ruudulla ja numerot alkavat pyöriä eteenpäin. Nauhoitus on käynnistynyt. Opettaja laskee kolmeen, jonka jälkeen hän vetää kameraa hitaasti itseä kohti ja tarvittaessa astuu askeleen taaksepäin. Kamera pidetään koko ajan mahdollisimman vakaana. Vähitellen kuvattavasta kohteesta paljastuu useampi näppäin ja lopulta koko näppäimistö. Tämän jälkeen opettaja painaa uudelleen nauhoitusnappia ja tallennus päättyy. Ruudulla numerot pysähtyvät ja vihreä standby-valo syttyy rec-valon tilalle. Kuvatun otoksen kesto on noin 10 sekuntia.

Harjoituksen voi toistaa niin useasti, että idea selviää kaikille. Jokaisella kerralla opettaja voi käyttää esimerkkinä eri kohdetta ja eri muotoa. Opettajan kuvaamaa materiaalia ei katsota. Opettajan kannattaa vielä painottaa erikseen, ettei zoomia kannata käyttää, sillä kuva muuttuu epätarkaksi ja vaikeasti hallittavaksi. Opettajan demonstraation jälkeen oppilaat saavat kamerat ja kuvaavat harjoituksen pienryhmissä. Kun ryhmä tulee noutamaan kameraa, opettaja näyttää tallennusnapin sijainnin oppilaille. Tässä harjoituksessa opettaja laittaa virran päälle ja kasetin sisään kameraan ryhmän seurattessa vieressä. Seuraavassa kuvausharjoituksessa oppilaat harjoittelevat nämä toiminnot itsenäisesti.

Pienryhmän koko vaihtelee kameroiden lukumäärän ja oppilasmäärän mukaan. Jos ryhmässä on esimerkiksi neljä oppilasta, jokainen voi kuvata kolme kohdetta. Kohteet kuvataan vuorotellen. Ensimmäinen oppilas kuvaa yhden kohteen, jonka jälkeen antaa kameran seuraavalle, tämä kuvaa kohteen ja antaa kameran kolmannelle jne. Kun kierros on päättynyt, aloitetaan alusta ja jatketaan, kunnes kaikki ovat kuvanneet sovitun määrän kohteita.

Kuvaukseen on käytettävissä aikaa noin 15 minuuttia. Sen jälkeen on vuorossa kuvatun materiaalin katsominen. Kuvatut kohteet toimivat kuva-arvoituksina. Näiden avulla menetelmää voidaan käyttää myös maahanmuuttajaoppilaiden suomen kielen harjoittelun välineenä. Opettaja kytkee kameran jälleen televisioon ja asettaa kameran nauhuritilaan. Katselun aikana opettaja voi kameran pause-napilla pysäyttää toiston, kun kuvattu kohde on lähikuvassa. Oppilaiden tehtävänä on arvailla, mikä muoto ja mikä kohde kuvassa on. Asiaa voidaan helpottaa käynnistämällä toisto uudelleen, jolloin kohteesta paljastuu enemmän. Lopulta kuva paljastaa kohteen ja oikean vastauksen.

[Arviot ja havainnot](#)

Kuvausharjoitusten aikana kävi selväksi, että videokamera ei todellakaan ollut tuttu laite kaikille oppilaille. Osa arasteli videokameraa, laitteen pitäminen kädessä oli hankalaa ja sormet eivät tahtoneet löytää oikeita paikkoja. Usein myös kuvattava kohde oli vaikea paikallistaa kameran linssin eteen. Kun kuva näkyy videokameran lcd-näytöstä, oppilaat usein myös ajattelivat, että kuvattava kohde täytyy asettaa lcd-näytön kohdalle. Hämmennys oli suuri, kun kuvassa ei näkynytäkään oikeaa kohdetta. Oppilaat kurkottelivat kameran takaa ja katselivat omin silmin, missä kohde oikein olikaan. Jos kohdetta yritettiin löytää videokameralla, kuva saattoi harhailla ympäri kohdetta osumatta siihen.

Videopensseli-harjoituksessa kamera tarkennus ja valotus on asetettu yleensä automatiikalle. Tämä aiheuttaa ongelmia, kun kuvataan hämärissä paikoissa. Kuva saattaa olla epätarkkaa varsinkin, kun kamera viedään aivan kohteen lähelle. Automaattitarkennus on kuitenkin parempi tapa tehdä peruskuvasharjoituksia kuin opettaa oppilaita säätämään tarkennusta ja valotusta.

3. Esimerkkivideon katsominen ja analysoiminen

Videopensseli-menetelmään perustuvan kuvausharjoituksen jälkeen oppilaat perehdyttiin esittelyvideon rakenteeseen. Ilman yhteistä opetuskieltä tämä vaikutti ennakkoon kaikista haastavimmalta vaiheelta: kuinka opettaa esittelyvideon käsikirjoittamista, kun oppilailta ei ole kielimuurin vuoksi mahdollisuutta edes taustatutkimuksen tekemiseen. Esittelyvideon lopullinen rakenne oppilaiden mielessä vahvistuu vasta editointivaiheessa, kun kuvattu materiaali nähdään ensimmäistä kertaa ja rakenne alkaa hahmottua pala palalta.

Esittelyvideon käsikirjoituksen rungoksi valittiin mahdollisimman yksinkertainen rakenne, jonka sisäistämällä oppilaat kuvaisivat ”oikeanlaista” materiaalia. Oli kohde mikä tahansa. Rakennetta alettiin hahmottaa esimerkkivideon avulla. Erityistä huomiota kiinnitettiin siihen, että esimerkki ei olisi liian ammattimaisesti tehty eikä se olisi liian pitkä. Näin lapsille ei muodostuisi vääränlaista kuvaa siitä, mitä ollaan tekemässä. Esimerkiksi valittiin aiemmin tehty oppilaiden valmistama esittelyvideo Toppilan Kierrätyskeskuksesta. Näin ollen oppilaat näkivät melko tarkkaan sellaista materiaalia, mihin myös itse pystyisivät. Esittelyvideon katsomisen jälkeen video käytiin uudestaan läpi.

Esittelyvideon rakenteessa painotettiin seuraavia asioita: kohteen esittely ulkoa, kohteen esittely sisältä, työntekijän haastattelu tai esittelypuhe sekä yleiskuva kohteesta elokuvan lopussa. Opettaja pysäyttää videon aina siinä kohdassa, johon halusi oppilaiden huomion kiinnittyvän. Ensimmäisen kerran video pysäytetään aivan videon alussa: **a) ulkokuva kohteesta (yleiskuva)**, Toppilan kierrätyskeskus. Opettaja kysyy oppilailta helposti ymmärrettäviä kysymyksiä: Mikä on tämä paikka? Paikka paljastuu rakennuksen seinässä olevasta tekstistä. Tämän jälkeen opettaja kirjoittaa taululle: **1) Esittely - ulkokuva**. Opettaja käynnistää jälleen videon ja kun videossa päästään sisälle kohteeseen, opettaja pysäyttää videon **b) sisäkuva kohteesta (yleiskuva)**, yläkulmasta kuvattu otos, missä nähdään tavaraa täynnä olevia hyllyjä ja ihmisiä niiden seassa. Mikä on tämä paikka? Mitä näet kuvassa? Opettaja kirjoittaa taululle: **2) Esittely – sisäkuva**. Kolmas paikka, jossa opettaja pysäyttää videon on **c) esittelypuhe**, kierrätyskeskuksen työnjohtaja kertoo tietoa paikasta. Opettaja kysyy: Kuka on tämä henkilö? Mitä hän puhuu? Opettaja kirjoittaa taululle: **3) esittelypuhe (tai haastattelu)**. Viimeisenä kohtana käydään läpi videon lopussa oleva kuva **d) ulkokuva kohteesta (yleiskuva)**, taululle kirjoitetaan **4) Lopetus – yleiskuva**.

4. Harjoitustyö

Harjoitustyönä tehdään oman koulun esittelyvideo. Videota ei editoida vaan nauhalle kuvataan esimerkkirakenteen mukaiset vaiheet siinä järjestyksessä kuin ne tulevat videolle.

- 1) koulun esittely ulkoa
- 2) koulun esittely sisältä

- 3) haastattelu
- 4) kuva koulusta ulkoa

Harjoitustyön käsikirjoitus tehdään esimerkkirakenteen mukaisesti. Jokaisen otsikon alle listataan mahdolliset kuvauskohteet, joita oppilaat keksivät. Tätä vaihetta voi havainnollistaa esim. kuvin, jos koulurakennuksesta on kuvia sekä ulkoa että sisältä.

1) koulun esittely ulkoa

- koulurakennus yleiskuvassa, koko rakennus näkyy kuvassa
- koulun nimi seinässä
- koulun pääovi, oppilaita menee sisälle

2) koulun esittely sisältä

- koulun pääaula
- ruokala
- liikuntasali
- käsityöluokka

3) haastatteluvaihtoehdot

kuvausryhmä valitsee yhden ja keksii viisi kysymystä

- rehtori
- keittäjä
- opettaja
- oppilas
- opo

4) kuva koulusta ulkoa

Huomioita työskentelystä

Koulun esittelyvideoon kannattaa valita sellaisia kuvauskohteita, joissa on toimintaa. Tällaisia ovat esimerkiksi käsityöluokka, ruokala ja liikuntasali. Näissä oppilaat oppivat kuvaamaan toimintaa, seuraamaan kameralla ihmisiä ja reagoimaan yllättäviin tapahtumiin. Huomiota kannattaa kiinnittää myös siihen, miten suunnitelmia seurataan ja toteutetaan. Kuvatessa oppilaat elävät tilanteen mukaan eikä suunnitelmaa välttämättä onnistuta pitämään mielessä samalla kun kuvataan. Tällöin saattaa käydä niin, että kamera on päällä koko ajan eikä valita kuvattavia kohteita etukäteen. Kuva vaeltaa pitkin seinä ja käytäviä. Opettaja joutuu välillä pyytämään, että nauhoitus keskeytetään, jonka jälkeen yhdessä mietitään uusia kuvauskohteita tai siirrytään seuraavaan asiaan suunnitelmassa. Opettaja joutuu myös pitämään huolta siitä, että kuvaajaa vaihdetaan välillä.

Tuntisuunnitelma

PÄIVÄ 1

Kesto: 2 x 45min

1. Tutustuminen videokameraan

Ensimmäiseksi tehdään harjoitus, missä oppilaat tekevät etsimen omilla sormilla ja kuvaavat

kohteita ympäristöstä. Seuraavaksi tehdään [Videopensseli-harjoitus](#), missä kuvataan ja etsitään kolmenlaisia muotoja: neliö, kolmio, ympyrä. Muodot piirretään taululle ja harjoitus havainnollistetaan kytkemällä videokamera televisioon. Lopuksi katsotaan tuotokset kuva-arvoituksina.

2. Esimerkki oppilaiden tekemästä esittelyvideoista

Analysoidaan lyhyestä esimerkkivideosta: 1) esittelykuva ulkoa, 2) esittelykuva sisältä, 3) haastattelukuva

3. Suunnitelma koulun esittelyvideoon

Käydään läpi asioita, mitä koulun esittelyvideossa pitäisi olla. Mitä kuvataan ulkona, mitä sisältä, ketä haastatellaan? Mietitään kysymykset haastattelua varten.

PÄIVÄ 2

Kesto 2 x 45min

1. Esittelyvideon kuvaaminen

Kuvataan koulun esittelyvideo suunnitelman mukaisesti. Oppilaat jaetaan kahteen ryhmään (2 x 4-6 oppilasta). Kuvauksissa seurataan suunniteltua rakennetta.

2. Kuvatun materiaalin katsominen

Katsotaan koulun esittelyvideo ja analysoidaan, mikä oli vaikeaa ja miten tuotosta voisi parantaa.